

Aristoteles' "Statslære"

Filosoffen Aristoteles levede fra 384-322 f.v.t., dvs. i den senklassiske periode. Han var elev af filosoffen Platon og regnes ofte for "videnskabens fader" pga. sine omfattende og systematiske empiriske studier og teorier inden for en lang række områder. Den følgende tekst er et uddrag af værket "Politica" ("Stats-lære") og giver et eksempel på Aristoteles' metode og arbejde med systematisk at klassificere forskellige fænomener. Den viser også hans opfattelse af, at alt i naturen er indrettet med bestemte formål.

Aristoteles' "Statslære", 1. bog, stk. 1-5

Enhver Stat er et Fællesskab, og ethvert Fællesskab er opstaaet med et eller andet godt Formaals for Øje; thi alle stræber i alt efter at naa frem til noget, de anser for godt. Det er da klart, at naar alle Fællesskaber har no-get godt som Maal, stræber det ypperste af dem, som omfatter alle andre, mest derefter og efter det ypperste af alle Goder; dette er det, man kalder Staten eller det politiske Fællesskab.

Naar nogle derfor mener, at det er det samme at være Statsmand, Konge, Familiefader og Herre, er dette ikke rigtigt; de mener nemlig, at disse Stillinger blot er forskellige derved, at de nævnte Personer har flere eller færre at raade over, men ikke, at det er forskellige Egenskaber, der kræves, saaledes at en Herre raader over faa, Lederen af en større Hus-holdning over flere, en Statsmand eller Konge over et endnu større Antal Mennesker, som om der ikke var Forskel paa en stor Husholdning og en lille Stat. Hvad endelig Forskellen mellem Konge og Statsmand angaar, saa taler de om en Konge, naar han selv fører Regeringen, men om Stats-mænd, naar Borgerne regerer eller bliver regeret efter Tur i Overensstemmelse med Statslærens Principper.

Hele denne Betragtning er imidlertid falsk, som det vil være klart for enhver, der undersøger Forholdet efter den Methode, som vi hidtil har fulgt. Thi ligesom vi i andre Tilfælde bør opløse det sammensatte, indtil vi naar dets usammensatte Elementer, som er de mindste Bestanddele af det Hele, saaledes vil vi ogsaa ved at undersøge, af hvilke Dele Staten er sammensat, bedre iagttage, hvilken Forskel der er paa de forskellige Styre-

former, og om det er muligt at naa til nogen viden- skabelig Bestemmelse af hver enkelt.

Hvis man undersøger Tingene saaledes, som de vokser frem fra Begyndelsen af, vil man paa dette Omraade som paa alle andre naa til den klareste Erkendelse af dem. Der maa for det første finde en Forening Sted af de Ting, som forudsætter hinandens Tilværelse, saaledes af det mandlige og det kvindelige, hvis Forening er Betingelse for Forplantningen; denne finder ikke Sted ud fra en overlagt Beslutning, men der er hos Mennesker ligesom hos de andre levende Væsner og Planter en naturlig Trang til at efterlade noget, der er af samme Karakter som det selv. Endvidere af det, der af Naturen er bestemt til at herske, og det, som skal beherskes, som saaledes vil bevares. Thi det, som ved Tænkning er i Stand til at sørge for, hvad der skal ske, er af Naturen bestemt til at styre og herske, medens det, der ved Legemets Hjælp virker i samme Retning, er bestemt til at blive behersket og er af Naturen Slave; derfor er det samme til Gavn for Herre og Slave.

Der er altsaa af selve Naturen gjort Forskel paa at være Kvinde og at være Slave; den har nemlig ikke været saa karrig, at den har baaret sig ad som Smeden, der smeder den delphiske Kniv¹, men har indrettet enhver Ting til sit Formaal, thi ethvert Redskab bliver mest fuldkomment, naar det tjener et, men ikke mange forskellige Formaal.

Fra: William Norvin og Peter Fuglsang: "Klassiske tænkere: Aristoteles Statslære". Gyldendal, 1997, s. 75-76.

1 Den delphiske kniv: en slags oldtidens "schweizerkniv" med mange funktioner.